

Linguistic Turn กับข้อถกเถียงทางประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตก

สไมธ์ นวอนทาเน*

บทคัดย่อ

“การหันกลับสู่ภาษา” หรือ “linguistic turn” เป็นการเคลื่อนไหวทางญาณวิทยาที่สำคัญประการหนึ่งนับตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา รวมถึงในสาขาประวัติศาสตร์ ปรัชญาการณืดังกล่าวได้ตั้งคำถามต่อความเป็นภาววิสัยของประวัติศาสตร์และวิพากษ์ “เรื่องเล่า” ในประวัติศาสตร์นิพนธ์ กรอบคิดข้างต้นมองว่างานเขียนทางประวัติศาสตร์ไม่ได้มีความแตกต่างจากงานวรรณกรรมสักเท่าไรนักในแง่ของการสร้างงาน ยิ่งไปกว่านั้น ยังวิพากษ์ว่างานประวัติศาสตร์นิพนธ์มีความเป็นอัตวิสัยมากกว่าภาววิสัย อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือเห็นต่าง แนวคิดข้างต้นก็ได้สร้างข้อถกเถียงในด้านญาณวิทยาของประวัติศาสตร์และทำให้นักประวัติศาสตร์ต้องพยายามปรับองค์ความรู้ของตน

Abstract

“Linguistic turn” is an important epistemological movement in the field of social science and human science since 1970’s, including history. It sets new question on conceptions of an “Objectivity” of history and takes a critical stand towards modes of “narrative” in historiographical writing. Under this frame of thought, historiography is thus not different from fiction; because both of them are products of similar production process. Moreover, this epistemological current further argues that historiography is constructed out of subjectivity, rather than objectivity. However, regardless of a standpoint for or against it, the significance of this “linguistic turn” is the way it can stimulate epistemological debates and reflections among historians.

* นิสิตระดับปริญญาเอก ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปรากฏการณ์ทางภูมิปัญญาอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ (รวมถึง สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์หลายสาขา) ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 คือปรากฏการณ์ที่ เรียกว่า “การเปลี่ยนหรือการหันเห” (turn) แบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น linguistic turn, cultural turn, post-structural turn, postmodern turn¹ แม้ศัพท์เหล่านี้จะมีจุดเน้นทางทฤษฎีที่แตกต่างกัน แต่ก็มีข้อคล้ายคลึงกันตรงที่เป็นการตั้งคำถามต่อการเข้าถึง “ความเป็นจริง” และ “ความรู้”

ปรากฏการณ์ข้างต้น ทำให้ “ประวัติศาสตร์” ทั้งในความหมายของสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต และในความหมายของการเป็นสาขาวิชาที่ศึกษาอดีตนั้น ถูกตั้งคำถามในแง่ของความเป็น ภาววิสัย (objective) ของมันเอง โดยเฉพาะข้อถกเถียงที่ว่า แท้จริงแล้ว การหาความจริงทาง ประวัติศาสตร์ไม่ได้มีความเป็นวิทยาศาสตร์และมีความเป็นกลางผ่านการวิพากษ์หลักฐาน อย่างที่เคยเชื่อกันมา แต่ความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นผ่านภาษาและการ เล่าเรื่องในลักษณะเดียวกันกับงานวรรณกรรม ข้อถกเถียงใหม่ที่เกิดขึ้นนี้ ได้ส่งผลต่อการ อภิปรายอย่างกว้างขวางและการตั้งคำถามใหม่ๆ ทางประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตก

บทความชิ้นนี้ จะนำเสนอภาพการเคลื่อนไหวของความคิดทางประวัติศาสตร์ของโลก ตะวันตกอย่างคร่าวๆ โดยเฉพาะในโลกภาษาอังกฤษ เริ่มด้วยปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “การ หันเหมาสู่ความสนใจด้านภาษา” หรือ linguistic turn ที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างภาษาและความเป็นจริง ก่อนที่จะกล่าวถึงอิทธิพลที่มีต่อการศึกษาประวัติศาสตร์และ แนวโน้มทางความคิดด้านประวัติศาสตร์ของวงวิชาการโลกตะวันตกในทศวรรษ 2000 ต่อไป²

Linguistic turn กับการตั้งคำถามต่อความเป็นภาววิสัยของภาษา

แม้ linguistic turn หรือ “การหันเหสู่ภาษา” จะไม่ใช่ปรากฏการณ์เดียวที่ส่งผลต่อ ความเปลี่ยนแปลงในด้านแนวคิดทางประวัติศาสตร์ เพราะยังมีปัจจัยอื่นอีกมาก ไม่ว่าจะเป็น อุดมการณ์ทางการเมืองในคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะแนวคิดแบบลัทธิมาร์กซ์ รวมถึง อิทธิพลจากศาสตร์แขนงอื่นๆ เช่น สังคมวิทยา, จิตวิทยา, มานุษยวิทยา, ภูมิศาสตร์,

¹ โปรดดูใน Caroline Bynum, “Perspective, connection & object: what’s happening in history now?,” In *Daedalus* (Winter, 2009).

² เนื่องจากในโลกภาษาไทย ได้มีการอธิบายแนวคิดเรื่อง plot หรือ “โครงเรื่อง” ของประวัติศาสตร์นิพนธ์ไว้พอสมควร ดังนั้น ในบทความชิ้นนี้ จึงให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวทางความคิดในภาพกว้างมากกว่าจะลงรายละเอียดถึงแนวคิด เรื่อง “โครงเรื่องในประวัติศาสตร์นิพนธ์” สำหรับผู้ที่สนใจรายละเอียดเพิ่มเติมรวมถึงการอภิปรายประเด็นนี้ใน ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย โปรดดูบทความของ ธงชัย วินิจจะกุล, “ผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ไทย: กรณีพระมหากษัตริย์ราชยา,” และ เคริก เจ เรย์โนลส์, “โครงเรื่องในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย: ทฤษฎีและปฏิบัติ,” ใน สุนทรีย์ อาสะโว้ย และคณะ, บรรณาธิการ, *ไทยคดีศึกษา* (กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินท์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 1990)

เศรษฐศาสตร์ หรือประชากรศาสตร์ ฯลฯ ตลอดจนแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ใส่ใจกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่าง อันนาลส์ (Annals school) เป็นต้น แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ปรากฏการณ์ linguistic turn อาจเป็นสิ่งที่ท้าทายญาณวิทยาทางประวัติศาสตร์มากที่สุดในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 เพราะมันตั้งคำถามต่อการอ้าง “ความเป็นจริง” ในอดีตของวิชาประวัติศาสตร์

อันที่จริงแล้ว วลี linguistic turn นั้น ถูกใช้ครั้งแรกในสาขาวิชาปรัชญาโดย กุสตาฟ เบิร์กมานน์ (Gustav Bergmann, ค.ศ. 1906– 1987) นักปรัชญาและนักจิตวิทยาผู้เป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม Vienna Circle แต่วลีนี้เริ่มเป็นที่แพร่หลายมากขึ้นจากบทนำของหนังสือรวมบทความด้านปรัชญาภาษาที่ชื่อ *Linguistic Turn: Essays in Philosophical Method* (ค.ศ. 1967) โดยบทนำชิ้นนี้เขียนโดย ริชาร์ด รอร์ตี (Richard Rorty) นักปรัชญาชาวอเมริกา รอร์ตีได้อภิปรายไว้ว่า ปรัชญาภาษาเปรียบเสมือนการปฏิวัติทางปรัชญา โดยปัญหาทางปรัชญาต่างๆ อาจสามารถแก้ได้ด้วยการปฏิรูปทางภาษา หรือพยายามที่จะเข้าใจภาษามากขึ้น³ ดังนั้น linguistic turn ในหนังสือเล่มดังกล่าวจึงหมายถึงความเคลื่อนไหวด้านปรัชญาภาษาของกลุ่มปรัชญาสายวิเคราะห์ (analytic philosophy)⁴ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา และเฟื่องฟูในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยกลุ่มนักปรัชญาที่หันมาสนใจเรื่องการทำงานของภาษา ทั้งในเชิงกฎเกณฑ์การใช้ภาษา เช่น ลุดวิก วิทเทินสไตน์ (Ludwig Wittgenstein) หรือวิเคราะห์การใช้ภาษาธรรมดาหรือภาษาในชีวิตประจำวัน (Ordinary language) เช่น จอห์น ออสติน (John Austin) เป็นต้น แนวคิดบางประการของออสติน เช่น การกระทำทางภาษา (Speech acts) จะส่งผลต่อนักประวัติศาสตร์รุ่นหลังอย่าง จอห์น โปกค็อก (John Pocock) และ เควนติน สกินเนอร์ (Quentin Skinner) อีกด้วย⁵

³ Richard Rorty, "Introduction: Metaphilosophical Difficulties of Linguistic Philosophy," *The Linguistic Turn: Recent Essays in Philosophical Method*, edited and introduction by Richard Rorty (Chicago and London: The University of Chicago Press, 1967), p. 3.

⁴ ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้มีนักคิดบางคนแบ่งความรู้ทางปรัชญาเป็น 2 กระแส คือสาย analytic หรือ critical ที่มองว่าปรัชญาทำหน้าที่ในการวิเคราะห์หาคำตอบที่แน่นอนต่างๆ และให้ความสำคัญกับตรรกะมากกว่าการให้ความสำคัญกับอภิปรัชญา (metaphysics) ขณะที่สาย speculative ยังคงมองว่าหน้าที่ของปรัชญาคือการแสวงหาความจริงพื้นฐานที่อยู่เหนือจากประสบการณ์ของมนุษย์และยังให้ความสำคัญกับอภิปรัชญาหรือ metaphysics อยู่ หรือหากเรียกตามพื้นที่ที่ปรัชญาเหล่านี้เข้าไปมีอิทธิพลคือสาย Anglophone (analytic) และสาย continental (speculative) การแบ่งแบบนี้ยังส่งอิทธิพลต่อการแบ่งของปรัชญาประวัติศาสตร์อีกด้วย โดยบุคคลแรกที่นำเอาการแบ่งสายทางปรัชญามาใช้กับปรัชญาประวัติศาสตร์น่าจะเป็น W.H. Walsh ในหนังสือ *An Introduction to the Philosophy of History* (1951)

⁵ อิทธิพลของ ออสติน ในงานของ โปกค็อก และ สกินเนอร์ ดูรายละเอียดคร่าวๆ ได้ใน Susan A. Crane, 'Language, Literary Studies, and Historical Thought' in Llyd Kramer and Sarah Maza, Editors, *A Companion to Western Historical Thought*, (London, Blackwell, 2006), pp. 329–330.

อย่างไรก็ตาม ในทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ก็ได้มีการนำคำดังกล่าวมาใช้เรียกบรรยายทางปัญญาในช่วงทศวรรษ 1970 เป็นต้นมาเช่นกัน อันเป็นช่วงเวลาที่เป็นแนวคิดโครงสร้างนิยม (structuralist) ของนักภาษาศาสตร์ชาวสวิส แฟร์ดินองด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure, ค.ศ. 1857-1913)⁶ ได้เริ่มส่งอิทธิพลต่อสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์สาขาต่างๆ ทั้งวรรณคดีวิจารณ์, มานุษยวิทยา, ปรัชญา รวมถึงสาขาประวัติศาสตร์ซึ่งจะเป็นประเด็นสำคัญในบทความนี้

ตามธรรมเนียมเดิมของโลกตะวันตก เชื่อกันว่า “ภาษา” เป็นสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับความเป็นจริงภายนอก มีความเป็นภาววิสัย สามารถใช้พูดถึงหรือบรรยายความเป็นจริงภายนอกได้ แนวคิดนี้วางอยู่บนฐานคิดเรื่องความเป็นภาววิสัยของภาษา⁷ อย่างไรก็ตาม แนวคิดโครงสร้างนิยมของ โซซูร์ ซึ่งปรากฏในงาน *The Course in General Linguistic* (ตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1916 หลังจากเขาเสียชีวิตไป 3 ปี) นั้นได้วิเคราะห์ภาษาในระดับที่ลึกซึ้ง โดยเขาเริ่มจากการแบ่งปรากฏการณ์ของภาษาออกเป็น 2 ด้าน คือระดับของ *langue* ซึ่งก็คือเกณฑ์นามธรรมที่ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร (เช่น ไวยากรณ์) ซึ่งสังคมจะเข้าใจเกณฑ์นี้ร่วมกัน และระดับของ *parole* ซึ่งก็คือการพูดหรือการเขียนเพื่อการสื่อสาร สิ่งที่โซซูร์สนใจศึกษาคือในระดับของ *langue* ซึ่งค่อนข้างคงที่และมีความเปลี่ยนแปลงช้า เขายังเสนอต่อไปอีกว่า ภาษาประกอบไปด้วยรูปสัญลักษณ์หรือตัวสื่อความ (signifier) และความหมายสัญลักษณ์หรือตัวความหมาย (signified) ที่ทำงานควบคู่กันไป⁸

ประเด็นสำคัญในแนวคิดของโซซูร์อาจอธิบายได้อย่างคร่าวๆ 2 ประการ คือ

1. ภาษาเป็นสิ่งที่ไม่ขึ้นกับกฎเกณฑ์ใดๆ (arbitrary)
2. ภาษากระทำการผ่านความแตกต่าง มิใช่ความเหมือน

ในประเด็นแรก ที่บอกว่าภาษาเป็นสิ่งที่ไม่ขึ้นกับกฎเกณฑ์นั้น เป็นเพราะเราไม่ได้เข้าใจภาษาผ่านการอ้างอิงถึงโลกภายนอก แต่เราเข้าใจภาษาเพราะระบบความรู้ของเราที่มารองรับความเข้าใจนั้นๆ ซึ่งระบบดังกล่าว ก็เป็นไปตามบริบทของแต่ละภาษา ดังนั้น ภาษาจึงไม่มีกฎเกณฑ์ที่เชื่อมโยงกับโลกภายนอก ดังที่โซซูร์ได้ยกตัวอย่างคำว่า *boeuf* ในภาษาฝรั่งเศส ที่แปลว่า วัว หรือ เนื้อวัว ขณะที่ในภาษาอังกฤษจะแยกระหว่างวัวที่เป็นสัตว์ (ox)

⁶ สำหรับประวัติและแนวคิดคร่าวๆ ของ โซซูร์ และแนวคิดโครงสร้างนิยมในโลกภาษาไทย โปรดดูใน นพพร ประชากุล, “แฟร์ดินองด์ เดอ โซซูร์ บิดาแห่งภาษาศาสตร์และโครงสร้างนิยม,” *ยกอักษรร ย้อนความคิด เล่ม 2* (กรุงเทพฯ: วิชาฯ, 2552). นอกจากนี้ยังมีงานของ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร เช่น *สัญวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยม กับภาษาศาสตร์*, (กรุงเทพฯ: วิชาฯ, 2545); *ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง* (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์, 2551) เป็นต้น

⁷ Pertti Alasuutari, *Social Theory and Human Reality*, (London: SAGE, 2004), pp. 55-6.

⁸ สำหรับประเด็นเรื่อง *langue-parole* และ *signifier-signified* มีกล่าวถึงในงานภาษาไทยจำนวนหนึ่งแล้ว ผู้สนใจสามารถอ่านอย่างละเอียดได้ในหนังสือที่กล่าวถึงในเชิงอรรถที่ 6

และเนื้อวัว (beef) จะเห็นได้ว่า แม้จะหมายถึงสิ่งเดียวกัน แต่รูปสัทญฺะและความหมายสัทญฺะของแต่ละภาษาจะไม่เหมือนกันและ boeuf กับ ox ก็ไม่ได้เชื่อมโยงกับสัตว์มีเขาหรือเนื้อของมันเป็นโลกของความเป็นจริง⁹ ภาษาจึงมิได้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ใดๆ นอกจากความพอใจของแต่ละสังคมที่จะเรียกสิ่งใดว่าอะไร อีกตัวอย่างหนึ่งที่มักจะกล่าวถึงกันบ่อยคือคำว่า “พี่/น้อง” ในภาษาไทย กับ “brother/sister” ในภาษาอังกฤษ จะเห็นว่าแม้แต่การอ้างอิงถึงญาติตัวเองที่เกิดจากพ่อหรือแม่เดียวกัน ในภาษาไทยจะเน้นความแตกต่างเรื่องอาวุโส (เห็นว่าเป็นพี่หรือเป็นน้อง ไม่เห็นว่าเป็นชายหรือหญิง) ขณะที่ในภาษาอังกฤษจะเน้นความแตกต่างทางเพศ (ไม่เห็นว่าเป็นพี่หรือน้องกว่า) ภาษาจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีกฎเกณฑ์ แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีส่วนในการกำหนดความคิดของคนในสังคม

สำหรับประเด็นที่ 2 ที่ว่า ภาษากระทำการผ่านความแตกต่าง มิใช่ความเหมือนนั้น เป็นเพราะองค์ประกอบ (หรือคำ) ต่างๆ ที่อยู่ในโครงสร้างทางภาษา ไม่ได้มีความหมายในตัวเอง แต่ความหมายของมันปรากฏขึ้นได้เพราะความแตกต่างจากองค์ประกอบอื่นๆ ที่อยู่ในโครงสร้างนั้น ความเข้าใจองค์ประกอบคือการเข้าใจผ่านความแตกต่าง มิใช่ความเหมือน หรืออีกนัยหนึ่ง เราเข้าใจคำแต่ละคำที่เราใช้ได้นั้น มิใช่เพราะคำแต่ละคำมีความหมายแน่นอนในตัวมันเอง แต่เป็นเพราะความแตกต่างจากคำอื่นๆ เช่น รูปสัทญฺะ -ม-ว นั้น ไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงอย่างจำเป็นกับความหมายของมันในโลกภายนอก คือสัตว์สี่เท้าขนาดเล็กที่ร้อง “เมี้ยว” เลย แต่เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นในใจของกลุ่มคนที่ใช้ภาษานั้นๆ เพราะถ้าเสียงหรือรูปอักษรดังกล่าวเชื่อมโยงกับโลกภายนอกจริงๆ คำในภาษาอื่นก็ควรจะเรียกสัตว์ชนิดนี้ด้วยรูปอักษรหรือเสียงเรียกที่ใกล้เคียงกัน

เราเข้าใจความหมายของ -ม-ว ได้เพราะระบบของภาษาไทยที่ใช้คำนี้เรียกสัตว์ชนิดนี้ ไม่ได้ใช้เรียกสัตว์ชนิดอื่นๆ ความหมายของ -ม-ว จึงเกิดขึ้นทั้งจากการเทียบเคียงความหมายที่แตกต่างกับสัตว์อื่น (แตกต่างจากสัตว์ที่เรียกว่า หมา, แพะ หรือวัว) และจากการเทียบเคียงรูปอักษรที่แตกต่างจากรูปอักษรอื่นในหมวด ม.ม้าที่เหลือ ดังนั้น สำหรับโซซูร์ “ความหมาย” ของแต่ละคำจึงไม่ได้เกิดขึ้นโดดๆ แต่เกิดขึ้นจากการความสัมพันธ์และความแตกต่างจากคำอื่นๆ ที่เหลือ สิ่งที่เป็น “ภาววิสัย” (objectivity) จึงมิได้ดำรงอยู่ในตัวมันเอง เพราะทุกสิ่งต่างมีความหมายขึ้นมาได้ด้วย “ความแตกต่าง” ที่ตัวมันมีต่อสิ่งอื่น¹⁰

⁹ Ferdinand de saussure, *Course in General Linguistics*, edited by Bally and Aldert Sechehaye, collaboration with Albert Riedlinger, translated and introduction by Wade Baskin (New York: McGraw-Hill Book Company, 1966), pp. 66-9.

¹⁰ *Ibid.*, pp. 114-20.

เนื่องด้วยภาษาไม่มีความหมายในตัวเอง แต่ถูกเข้าใจได้ผ่าน “ความแตกต่าง” ซึ่งก็คือรูปแบบหนึ่งของความสัมพันธ์ในหน่วยย่อยของภาษา ดังนั้น สิ่งที่แนวคิดนี้มองหาคือ “โครงสร้าง” ที่กำกับความสัมพันธ์ของหน่วยย่อยนั้น เพื่อจะทำความเข้าใจแต่ละภาษาได้มากขึ้น (จึงมีชื่อเรียกว่า แนวคิด “โครงสร้างนิยม” หรือ structuralism) แม้โซซูร์จะไม่เคยนำแนวคิดนี้ไปใช้กับศาสตร์อื่นๆ แต่วิธีคิดของเขาก็ได้ส่งผลต่อนักคิดหลากหลายสาขา ไม่ว่าจะเป็นด้านมานุษยวิทยาอย่าง คล็อด เลวี-สโตรส (Claude Lévi-Strauss, ค.ศ. 1908-2009) ด้านจิตวิทยาอย่าง ฌาคส์ ลากอง (Jacques Lacan, ค.ศ. 1901-1981) หรือด้านวรรณกรรมอย่าง โรลองด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes, ค.ศ. 1915-1980) ด้านประวัติศาสตร์อย่าง เฮย์เดน ไวท์ (Hayden White, 1928- ปัจจุบัน) รวมถึงงานที่จัดประเภทได้ลำบากอย่างงานของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault, ค.ศ. 1926-1984) เป็นต้น¹¹ งานหลายชิ้นของนักคิดกลุ่มนี้ จะพยายามมองหาโครงสร้างส่วนลึกที่ซ่อนอยู่ภายใต้ปรากฏการณ์เรื่องเล่าพื้นบ้าน หรืองานเขียน เช่นงาน *Mythology* (ค.ศ. 1957)¹² ของ โรลองด์ บาร์ตส์ ที่วิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคมว่ามีความหมายส่วนลึกจากโครงสร้างทางวัฒนธรรมในแบบเดียวกับที่โซซูร์วิเคราะห์ภาษา หรืองานของ เลวี สโตรส ที่วิเคราะห์เรื่องเล่าพื้นบ้านของกลุ่มชนบางเผ่าเพื่อมองหาโครงสร้างของวิธีคิดของพวกเขา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สำหรับในบทความนี้จะกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อวิธีคิดทางประวัติศาสตร์เท่านั้น

โครงเรื่องกับงานเขียนทางประวัติศาสตร์

โรลองด์ บาร์ตส์ นักวรรณคดีวิจารณ์และนักสัญวิทยาชาวฝรั่งเศส น่าจะเป็นคนแรกๆ ที่เริ่มวิเคราะห์งานเขียนทางประวัติศาสตร์ในฐานะงานเขียนที่มีโครงสร้างและโครงเรื่องที่ไม่ต่างจากงานวรรณกรรม โดยใน ค.ศ. 1967 เขาได้เขียนบทความชื่อ “Historical Discourse” ซึ่งคำถามสำคัญข้อหนึ่ง (ในหลายๆ ข้อ) ของเขาก็คือ การเล่าเรื่องเหตุการณ์ในอดีตในลักษณะที่เป็น “ศาสตร์” อย่างประวัติศาสตร์ (historical ‘science’) นั้น มีความแตกต่างจากเรื่องเล่าผ่านจินตนาการ (imaginative) อย่างงานประเภท มหาภาพย์, นวนิยาย หรือ

¹¹ งานของนักคิดกลุ่มโครงสร้างนิยมหลายคน เช่น โรลองด์ บาร์ตส์ และมิเชล ฟูโกต์ จะก้าวข้ามแนวคิดโครงสร้างนิยมไปสู่แนวคิดที่เรียกว่า หลังโครงสร้างนิยม (post-structuralist) หรือบางที่จะใช้ว่าหลังสมัยใหม่ (postmodernist) ร่วมกับนักคิดร่วมสมัยคนอื่นๆ อย่าง ฌาคส์ แดร์ริดา (Jacques Derrida), ฌ็อง-ฟร็องซัว ลีโยตาร์ด (Jean-François Lyotard) หรือฌอง โบดริแยร์ (Jean Baudrillard) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ควรทราบไว้ในที่นี้ว่า การแบ่งเป็น โครงสร้าง-หลังโครงสร้างนิยมในบทความนี้ ผู้เขียนแบ่งแบบหลวมๆ ตามหนังสือในโลกภาษาอังกฤษ แต่นักวิชาการผู้เคยสัมผัสกับโลกภาษาฝรั่งเศสอย่าง นพพร ประชากุล มองว่า การแบ่งดังกล่าวเป็นการแบ่งของวงวิชาการอเมริกา และทำให้ลดทอนแนวคิดโครงสร้างนิยมให้เหลือเพียงความสัมพันธ์อันหยุดนิ่ง โปรดดู นพพร ประชากุล, “ฟูโกต์กับการสืบสาวความเป็นมาของสมัยใหม่,” ใน มิเชล ฟูโกต์, ร่างกายใต้บังการ, แปลโดย ทองกร โภคธรรม (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2547), หน้า 19.

บทละคร มากน้อยแค่ไหน อย่างไร หรือถ้ากล่าวด้วยภาษาของโครงสร้างนิยมก็คือ บาร์ตส์ มองว่า งานประวัติศาสตร์ “มีความหมาย” ขึ้นมาได้ไม่ใช่เพราะวิธีการในการเขียนของตัวมันเอง แต่ความหมายของงานเขียนอย่างประวัติศาสตร์เกิดขึ้นเพราะ “ความแตกต่าง” จากงานเขียนชนิดอื่นๆ (เพราะงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์อิงกับความมีเหตุมีผลและการอ้างอิงหลักฐานข้อมูล ขณะที่งานวรรณกรรมไม่มี เป็นต้น)

บาร์ตส์ ได้ยืมศัพท์ทางภาษาศาสตร์ของ โรมัน จากอบสัน (Roman Jakobson, ค.ศ. 1896-1982) นักภาษาศาสตร์สายโครงสร้างนิยม เพื่ออธิบายขั้นตอนการทำงานของนักประวัติศาสตร์ว่ามี 2 ขั้นตอนสำคัญ คือขั้นของ *monitorial mode* คือการ “รับ” เอาเหตุการณ์ต่างๆ เข้ามาไม่ว่าจะเป็นในรูปของการอ่านจากหลักฐานหรือการสัมผัสกับเหตุการณ์นั้นด้วยตัวเอง (*evidential*) อีกขั้นตอนคือการจัดระบบวาทกรรม (*organize discourse*) ของตนเอง ซึ่งมีวิธีการที่แตกต่างหลากหลาย¹³ และวิเคราะห์ต่อไปว่า การทำงานประวัติศาสตร์ได้แสดง “อดีต” ของมันออกมา จะต้องผ่านไวยากรณ์ (เช่น อุปมา, อุปมัย ฯลฯ) และผ่านการสร้างภาพตัวแทนว่าเป็นภาววิสัย ซึ่งถึงที่สุดแล้ว ความรู้ในทางประวัติศาสตร์ ถูกสร้างขึ้นผ่านไวยากรณ์มากกว่าจะเป็นเรื่องของข้อเท็จจริงของหลักฐาน

อีกคนหนึ่งที่ได้วิเคราะห์งานประวัติศาสตร์ในฐานะเรื่องเล่าทางวรรณกรรม คือ หลุยส์ โอ. มิงค์ (Louis O. Mink, ค.ศ. 1921-1983) นักปรัชญาประวัติศาสตร์ชาวอเมริกา ที่เสนอใน ค.ศ. 1970 ว่าการอธิบายอดีตของนักประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นเหตุเป็นผลในลักษณะของ สาเหตุ-ผลลัพธ์ (*causal laws*) แต่อธิบายด้วยการเขียนแบบเล่าเรื่อง (*writing narrative*) ซึ่งอาจจะแตกต่างจากการเล่าเรื่องของนิยายอยู่บ้างตรงที่ผู้อ่านทราบตอนจบหรือผลลัพธ์อยู่แล้ว (เช่นผลลัพธ์ของสงครามระหว่างอังกฤษกับสเปน) แต่สิ่งที่ผู้อ่านต้องการทราบคือส่วนประกอบที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์นั้นๆ หน้าที่ของนักประวัติศาสตร์คือการทำให้ผู้อ่านได้ “เข้าใจซึ่งกันและกัน” (*grasp together* หรือ *comprehension*) กับชุดของเหตุการณ์ในอดีต โดยมิงค์ได้แบ่งรูปแบบ (*forms*) ของการเข้าใจนี้ออกเป็นแบบ ทฤษฎี (*theoretical*) การจัดประเภท (*categorial*) และการสร้างองค์ประกอบ (*configuration*) โดยเฉพาะการสร้างองค์ประกอบเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับนักประวัติศาสตร์ที่ใช้จัดการหลักฐานต่างๆ¹⁴

¹² บางบทความในหนังสือเล่มนี้ได้รับการแปลเป็นภาษาไทย ใน โรลิ่งด์ บาร์ตส์, แปลโดย วรรณพิมพ์ อังคศิริสรรพ, *มายาคติ*, กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2544), หน้า 53-56.

¹³ Roland Barthes, “Historical Discourse,” in *Structuralism: A Reader*, edited and introduced by Michael Lane (London: Jonathan Cape, 1970), pp. 145-6. บาร์ตส์ยังมีการวิเคราะห์งานเขียนทางประวัติศาสตร์ของ ฌูลส์ มิซเซอเลต์ อีกขึ้นคือ *Michelet*

¹⁴ Paul Herman, *Hayden White: The Historical Imagination* (London: Polity Press, 2011). p. 84. เฮอร์แมนยังกล่าวอีกว่า ไวยากรณ์ในแนวคิดของมิงค์มาก และได้นำการแบ่งประเภทของ “ความเข้าใจ” นี้ไปประยุกต์ใช้ภายใต้มโนทัศน์ *argumentative, plot* และ *story*

แม้บาร์ตซ์และมิงค์จะเป็นคนแรกๆ ที่วิเคราะห์งานเขียนประวัติศาสตร์ในเชิงโวหารมากกว่าจะเป็นเรื่องของความถูกต้องของหลักฐาน แต่งานชิ้นสำคัญที่สุดที่อภิปรายงานเขียนด้านประวัติศาสตร์ผ่านกรอบคิดด้านวรรณกรรมเห็นจะได้แก่ *Metahistory: The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe* ของ เฮย์เดน ไวท์ (Hayden White, ค.ศ. 1928 - ปัจจุบัน) นักประวัติศาสตร์ชาวอเมริกา ที่ตีพิมพ์ในปี 1973 งานเขียนชิ้นนี้ ได้รับอิทธิพลจากนักคิดหลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดโครงสร้างนิยมสายฝรั่งเศสอย่าง โคลด์ เลวี-สโตรส, มิเชล ฟูโกต์ (ยุคแรก) รวมถึงนักประวัติศาสตร์อิตาลีอย่าง เฟอร์นันด์ โบรเดอล (Fernand Braudel), นักทฤษฎีวิวัฒนาการอย่างนอร์ธอร์ป เฟรย์ (Northorp Frey) รวมถึงงานของ บาร์ตซ์ และ มิงค์ ที่กล่าวไปแล้วข้างต้นอีกด้วย

Metahistory เสนออย่างเป็นระบบว่างานเขียนทางประวัติศาสตร์มีโครงสร้างและขั้นตอนในการเขียนไม่ต่างจากงานวรรณกรรม¹⁵ ข้อเสนอสร้างข้อถกเถียงขึ้นในวงการประวัติศาสตร์มากมายและแทบจะเรียกได้ว่าเป็นตัวแทนหนึ่งของปรากฏการณ์ Linguistic turn ที่ส่งผลต่อวงการประวัติศาสตร์ และเนื่องจากยังไม่มีกรอบอธิบายถึงรากฐานทางความคิดของไวท์ในโลกภาษาไทยสักเท่าไร ในที่นี้จึงจะกล่าวถึงฐานคิดของเขาก่อนที่จะเขียน *Metahistory* สักเล็กน้อย

เฮย์เดน ไวท์ ได้รับปริญญาเอกในสาขาวิชาประวัติศาสตร์ใน ค.ศ. 1955 เชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ในยุคกลาง โดยในช่วงแรกนั้น นักคิดที่ส่งอิทธิพลต่อไวท์คือ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber, ค.ศ. 1864-1920) นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน โดยเฉพาะมโนทัศน์เรื่อง Ideal types อย่างไรก็ดีตาม ขณะที่เขาไปค้นข้อมูลเกี่ยวกับศาสนจักรที่ประเทศอิตาลีในช่วง ค.ศ. 1953-5 เพื่อทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกนั้น เขาได้รู้จักกับ คาร์โล แอนโทนี (Carlo Antoni) นักปรัชญาประวัติศาสตร์ชาวอิตาลี ลูกศิษย์ของ เบเนดิตโต โครเซ (Benedetto Croce, ค.ศ. 1866-1952) นักปรัชญาประวัติศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงในสมัยนั้น แอนโทนีได้แนะนำให้เขาอ่านงานของโครเซ และยังได้กล่าวถึงข้อจำกัดในแนวคิดของเวเบอร์ที่สนใจหากฎทั่วไป (covering law) จนละเอียดลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์ ไวท์ไม่เห็นด้วยกับข้อแย้งของแอนโทนีเสียทีเดียว เขาได้พยายามแบ่งรูปแบบทางความคิดด้านประวัติศาสตร์ของเยอรมันออกเป็น 4 แบบ (ไวท์ใช้คำว่า ideal types) คือแบบภาววิสัย, แบบอภิปรัชญา, แบบ

¹⁵ ในบทความนี้จะให้ความสำคัญกับงานของไวท์ในช่วงต้นทศวรรษ 1970 ที่ส่งผลสะท้อนต่อวิธีคิดทางประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตกในช่วงเวลานั้น สำหรับผู้ที่สนใจพัฒนาการทางความคิดของไวท์ในยุคหลัง โปรดดูบทความ Wulf Kansteiner, "Hayden White's Critique of the Writing of History," *History and Theory* Vol. 32, No. 3 (Oct., 1993), pp. 273-295. ซึ่งจะอภิปรายถึงพัฒนาการทางความคิดของไวท์ในช่วง 20 ปีนับจากงาน *Metahistory* หรือถ้าต้องการเข้าใจรากฐานความคิดของไวท์ โปรดดู Paul Herman, *Hayden White: The Historical Imagination* (London: Polity Press, 2011). ซึ่งในช่วงต้นจะวิเคราะห์แนวคิดของไวท์ย้อนไปถึง 20 ปีก่อนตีพิมพ์งาน *Metahistory*

ธรรมเนียม และแบบสุนทรียศาสตร์ โดยมี รังเก, เฮเกล, เวเบอร์ และนิทเช่ เป็นตัวแทนของแต่ละแบบตามลำดับ¹⁶

ในช่วง ค.ศ. 1959 ไวท์ได้แปลงานของแอนโทนี่เป็นภาษาอังกฤษในชื่อ *From History to Sociology* และในช่วงต้นทศวรรษ 1960 เขาได้เริ่มเขียนบทความเกี่ยวกับแนวคิดของโครเซ่ คือ “The abiding relevance of Croce’s idea of history” และใน ค.ศ. 1961–2 ไวท์ได้เดินทางมายังอิตาลีอีกครั้งเพื่อทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความคิดทางวิทยาศาสตร์และความคิดทางสังคมของอิตาลีในช่วงค.ศ. 1543–1643 และเริ่มเปลี่ยนความสนใจจากยุคกลางไปสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ โดยเฉพาะการสลายตัวของอารยธรรมยุคกลางและการเริ่มต้นของยุคใหม่ ต่อมา ไวท์เริ่มสนใจเรื่อง “การเล่าเรื่อง” ทางประวัติศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะแนวคิดของโครเซ่ที่มองประวัติศาสตร์ภายใต้ทัศนคติทางศิลปะ ไวท์เริ่มเปลี่ยนจากการตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์ไปสู่การตั้งคำถาม “กับ” ประวัติศาสตร์มากขึ้น พร้อมกับชุดคำถามที่ว่า อดีตนั้นจะถูกศึกษาได้อย่างไร? จะได้ประโยชน์อะไรจากการศึกษานี้? จึงอาจกล่าวได้ว่า ในช่วงทศวรรษ 1950 ถึงต้นทศวรรษ 1960 บุคคลที่มีอิทธิพลต่อไวท์คือ แมกซ์ เวเบอร์, คาร์ล แอนโทนี่ และ เบเนดิตโต โครเซ่¹⁷ ก่อนที่จะเริ่มได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของ เลวี สไตรส, บาร์ตส์, มิงค์, เฟรย์, พุกอดต์ ฯลฯ ต่อไป

ตั้งแต่ช่วงกลางทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา งานของไวท์จะมีลักษณะทำทนายในเชิงแนวคิดทางประวัติศาสตร์มากขึ้น แต่งานอันเป็นที่กล่าวถึงมากที่สุดคือ *Metahistory* ที่ตีพิมพ์ในปี 1973 ในงานชิ้นนี้ ไวท์ได้วิเคราะห์งานเขียนทางประวัติศาสตร์และปรัชญาประวัติศาสตร์ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 เช่น ต็อกเกอวิลย์ (Alexis de Tocqueville), ฌูลส์ มิชเชอเลต์ (Jules Michelet), จาคอบ เบิร์กฮาร์ด (Jacob Burckhard), จอร์จ เฟเดอริก เฮเกล (Georg Friedrich Hegel), เฟเดอริก นิทเช่ (Friedrich Nietzsche), คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) และ เบเนดิตโต โครเซ่ (Benedetto Croce) เป็นต้น โดยไวท์มีสมมติฐานเบื้องต้นว่า กระบวนการสร้างงานประวัติศาสตร์ ก็ไม่ต่างจากกระบวนการสร้างงานวรรณกรรม ในแง่ที่มีการวางโครงเรื่อง การให้ข้อเสนอ และอุดมการณ์ (งานประวัติศาสตร์จึงแตกต่างจากงานพงศาวดารหรือปุมโหร) การอธิบายทางประวัติศาสตร์จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย หากปราศจาก “เรื่องราว” (story) ขณะเดียวกัน “เรื่องราว” ก็ไม่สามารถมีขึ้นได้ หากปราศจาก “โครงเรื่อง” (plot)¹⁸ (โดยโครงเรื่องทั้ง 4 แบบที่ไวท์ยกมานั้น เขาหยิบยืมมาจากแนวคิดใน

¹⁶ Paul Herman, **Hayden White: The Historical Imagination** (London: Polity Press, 2011), p. 26–7.

¹⁷ Ibid., p. 16–24.

¹⁸ Hayden White, “Interpretation in History,” in Hayden White, **Tropics of Discourse: Essays in Cultural Criticism**, (London: John Hopkins press, 1985), p. 62.

งาน *Anatomy of Criticism* (ค.ศ. 1957) ของ นอร์ธอร์ป เฟรย์ (Northorp Frey) นักทฤษฎีวรรณกรรมชาวแคนาดา)¹⁹

ไวท์ ได้แบ่งการเขียนงานประวัติศาสตร์ออกเป็น 5 ส่วน คือ 1. การลำดับเหตุการณ์ (chronicle) 2. เรื่องราว (story) 3. การวางโครงเรื่อง (mode of emplotment) 4. การให้ข้อเสนอ (mode of argument) และ 5. การเสนออุดมการณ์ (mode of ideological implication)²⁰ ดังนั้น ประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่เรื่องของเหตุการณ์ แต่ยังเป็นเรื่องของความเป็นไปได้ของชุดความสัมพันธ์ที่เหตุการณ์ต่างๆ ได้ถูกแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งไม่ได้ดำรงอยู่ในตัวเหตุการณ์นั้นๆ หากแต่อยู่ในความคิด (mind) ของนักประวัติศาสตร์ที่เป็นผู้ให้ความหมายต่อมัน²¹ ในความเห็นของไวท์ งานเขียนทางประวัติศาสตร์ จึงไม่ใช่แค่การค้นหา “ความจริง” จากหลักฐานและข้อเท็จจริงต่างๆ อย่างเป็นทางการวิสัย แต่เป็นการสร้างเรื่องราวขึ้นผ่านหลักฐานเพื่อเสนออุดมการณ์ของตนเอง โดยไวท์ได้สร้างตารางที่แสดงความสัมพันธ์ (แม้จะไม่เสมอไปก็ตาม) ดังนี้ คือ

Mode of Emplotment	Mode of Argument	Mode of Ideological Implication
Romantic	Formist	Anarchist
Tragic	Mechanistic	Radical
Comic	Organicist	Conservative
Satirical	Contextualist	Liberal

ตารางข้างต้นของไวท์เป็นเพียงตัวอย่างของแนวโน้มเท่านั้น เช่น นักประวัติศาสตร์ที่นำหลักฐานมาวางเป็นโครงเรื่องแบบโศกนาฏกรรม (tragic) มักจะมีการนำเสนอหรือลักษณะการให้เหตุผลแบบกลไก (mechanistic) และมักจะมีอุดมการณ์แบบวิพากษ์ถึงราก (radical) อย่างไรก็ตาม ไวท์บอกว่าความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่ได้ต้องเกิดขึ้นอย่างจำเป็น (necessary) เสมอไป²² สิ่งที่เขาเสนอเป็นแค่การยกตัวอย่างของการประกอบสร้างงานเขียนทางประวัติศาสตร์ ว่าไม่ต่างจากเรื่องแต่ง (fiction) ในแง่ของกระบวนการสร้างงาน ซึ่งแม้ว่าในขั้นแรกนักประวัติศาสตร์จะเริ่มต้นการเขียนงานด้วย “ข้อเท็จจริง” แต่การใช้ภาษาเพื่อพรรณนาก็ได้

¹⁹ ผู้สนใจว่าไวท์นำแนวคิดเรื่อง “โครงเรื่อง” ของเฟรย์มาใช้อย่างไรบ้าง สามารถอ่านคำอธิบายสั้นๆ ของเขาได้ใน Hayden White, “The Historical Text as Literary Artifact,” in Hayden White, *Tropics of Discourse: Essays in Cultural Criticism*, (London: John Hopkins press, 1985), pp. 82-3

²⁰ Hayden White, *Metahistory: The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*, (London: John Hopkins press, 1973), p. 5.

²¹ Hayden White, “The Historical Text as Literary Artifact,” in Hayden White, *Tropics of Discourse: Essays in Cultural Criticism*, (London: John Hopkins press, 1985), p. 94.

²² Hayden White, *Metahistory: The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe*, pp. 29-30.

สร้างความหมายที่สอง (secondary meaning) ออกมา ซึ่งแยกจากทั้งข้อเท็จจริงและการอ้างเหตุผล และทำให้ผู้อ่านได้รับทั้งการพรรณนาข้อเท็จจริง และคำอธิบายที่ดูเป็นไปได้²³ ข้อเท็จจริงจึงไม่ได้ทำหน้าที่ในการนำไปสู่ความจริงทางประวัติศาสตร์ แต่เพียงแต่ช่วยให้การเล่าเรื่องมีความสมจริงขึ้นเท่านั้น โดยเครื่องมือสำคัญคือภาษาและโวหาร ที่จะโน้มน้าวผู้อ่านให้เชื่อตามที่ตนคิดเอาไว้ ความเป็นจริงในที่นี้จึงไม่ใช่เรื่องของความลึกลับหรือความสอ ดคล้อง แต่เป็นการทำงานของภาษาและโครงเรื่องที่ช่วยให้ข้อเขียนหนึ่งๆ สร้าง “ความเป็นจริง” ขึ้นมาได้ ดังนั้น ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ จึงมิได้มีความเป็นกลางหรือเป็นภาววิสัยอย่างที่เชื่อกัน

งาน *Metahistory* ได้รับความสนใจและการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งจากนักประวัติศาสตร์และนักวิชาการสาขาอื่น ซึ่งแม้ว่าจะได้รับความสนใจจากสายวรรณคดีวิจารณ์เป็นอย่างสูง²⁴ แต่นักประวัติศาสตร์จำนวนมากปฏิเสธมุมมองของเขา และบางคนก็มองว่าไวท์เข้าใจนักประวัติศาสตร์น้อยเกินไป และไม่มีเหตุผลที่เพียงพอในการให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์เพียงรูปแบบและวาทศิลป์²⁵ บางคนเห็นว่าไวท์ “เลือก” งานที่เข้ากับความคิดของตนเอง แต่ละเลยงานของนักประวัติศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงอื่นๆ เช่น ลอร์ด แอคตัน (Lord Acton) ดรอยเซน (Droysen) หรือ แมคเคิลเลย์ (Macaulay)²⁶ ยังไม่นับถึงนักสังคมศาสตร์อื่นๆ เช่น อเล็กซ์ คาลินิคอส (Alex Callinicos) นักทฤษฎีลัทธิมาร์กซ์ ที่วิจารณ์ทฤษฎี “การเล่าเรื่อง” (Narrative) ของไวท์ว่าคับแคบและตีความทฤษฎีเกี่ยวกับ “การเล่าเรื่อง” ของ พอล ริคัวร์ (Paul Ricoeur) ผิดในหลายประเด็น²⁷ อย่างไรก็ตาม งานบางชิ้นก็ยอมรับว่า *Metahistory* เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการสร้างข้อถกเถียงและเป็นเสมือนผู้บุกเบิก linguistic turn ในทางประวัติศาสตร์²⁸

²³ Hayden White, “Historicism, History, and the Figurative Imagination,” in Hayden White, **Tropics of Discourse: Essays in Cultural Criticism**, (London: John Hopkins press, 1985), p. 110.

²⁴ Susan A. Crane, ‘Language, Literary Studies, and Historical Thought’ in Llayd Kramer and Sarah Maza, Editors, **A Companion to Western Historical Thought**, (London, Blackwell, 2006), p. 331.

²⁵ A. Dirk Moses, ‘Hayden White, Traumatic Nationalism, and The Public Role of History’, in **History and Theory**, 44 (October 2005), p. 325.

²⁶ Willie Thomson, **What happened to History?** (London and Virginia: Pluto Press, 2000), pp. 114-7.

²⁷ ผู้สนใจโปรดดู Alex Callinicos, **Theories and Narratives**, (Cambridge: Polity Press, 1995). สำหรับการอภิปรายโพสต์โมเดิร์นในประเด็นทั่วไปช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990 โปรดดูใน Simon Malpas, **Postmodern Debate**, (Houndmills: Palgrave, 2001). คาลินิคอสยังมีงานที่วิพากษ์แนวคิดหลังสมัยใหม่อีกเล่มหนึ่ง ได้แก่ Alex Callinicos, **Against Postmodernism: A Marxist Critique**, (New York: St. Martin Press, 1989). ยังไม่นับงานวิพากษ์จากนักคิดอื่นๆ อย่างเช่นงานของ สลาโวย ชิเซค (Slavoj Zizek) นักคิดลัทธิมาร์กซ์ผู้ได้รับอิทธิพลจากเฮเกลและลากรอง ที่มองว่าแนวคิดหลังสมัยใหม่เป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ไขว้เขวและหลงประเด็นเกี่ยวกับปัญหาที่แท้จริงของมนุษยชาติ

²⁸ เช่น Willie Thomson, **What Happened to History?**, p. 116. ธอมป์สันเองก็ไม่เห็นด้วยกับไวท์ในหลายประเด็น แต่ก็ยอมรับว่างานของเขาเป็น linguistic turn ในทางประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์ที่ไม่ต่อเนื่อง: ประวัติศาสตร์ของความเบี่ยงเบน

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน (ช่วงทศวรรษ 1960 ถึง 1980) นอกจากไวท์แลมมิเชล ฟูก็อดต์ นักคิดชาวฝรั่งเศสก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้พลิกมุมมองเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในแง่ของการพยายามค้นหาถึงการประกอบสร้าง “ตัวตน” (self) ของความเป็นตะวันตก

สำหรับประวัติ ฐานคิด และการนำแนวคิด (ถ้าหากสามารถใช้คำนี้ได้) ของฟูก็อดต์มาใช้ในทางประวัติศาสตร์นั้น มีในงานเขียนภาษาไทยจำนวนหนึ่งแล้ว²⁹ บทความนี้จึงจะขอแนะนำแนวคิดของฟูก็อดต์อย่างคร่าวๆ ในประเด็นที่อาจไม่ค่อยถูกกล่าวถึง โดยแนวคิดของฟูก็อดต์นั้น อาจแบ่งอย่างกว้างๆ ได้ 3 ช่วง งานในช่วงแรกเป็นช่วงที่เขาได้รับอิทธิพลจากแนวคิดโครงสร้างนิยมค่อนข้างมาก และจะให้ความสำคัญกับระบบความคิด (episteme) รวมถึง วาทกรรม (discourse) ซึ่งคือชุดความหมายที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากภาษาและสัญลักษณ์ต่างๆ ส่วนงานในช่วงต่อมา จะให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่อง “อำนาจ” (power) ที่ทำงานร่วมกับ “ความรู้” (knowledge) และสร้างตัวตนของมนุษย์ขึ้นมา “อำนาจ” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงอำนาจที่มองเห็นชัดเช่นอำนาจของรัฐ หรืออำนาจทางการเมือง แต่หมายถึงสิ่งที่ควบคุมหรือครอบงำการกระทำในชีวิตประจำวันผ่านกระบวนการสร้างความรู้ ส่วนงานช่วงสุดท้าย ฟูก็อดต์จะให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นอัตบุคคล (subject -ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแค่ความเป็น “องค์ประธาน” ในความหมายทั่วไปเท่านั้น แต่ยังหมายถึงผู้ที่ผูกติดกับอัตลักษณ์หรือความรู้เกี่ยวกับตนเองอีกด้วย) ของโลกตะวันตก โดยเฉพาะผ่านความรู้เรื่องเพศและการควบคุมตนเอง

หากมองในด้านความคิดทางประวัติศาสตร์ ฟูก็อดต์ได้สำรวจพื้นที่ที่ถูกละเลยว่าเป็น “ความเบี่ยงเบน” ของสังคม เช่น โรงพยาบาลบ้า, คุก หรือความผิดปกติทางเพศ ฯลฯ ในฐานะที่สิ่งเหล่านี้เผยให้เห็นถึงกลไกการทำงานของสังคมสมัยใหม่ที่อิงอยู่กับเหตุผล (ในที่นี้หมายถึง reason ไม่ใช่ causation) ไม่ว่าจะเป็นการสร้างระเบียบวินัย หรือการสอดส่องดูแลตัวเองยกตัวอย่างเช่นความรู้เกี่ยวกับ “คนบ้า” ที่แตกต่างกันไปในแต่ละยุค จากที่เคยอยู่ร่วมกับ

²⁹ สำหรับประวัติและพื้นฐานทางความคิดของ มิเชล ฟูก็อดต์ มีเขียนไว้ในภาษาไทยอยู่หลายชิ้น เช่นในบทนำของ แบลร์ สมาร์ท, มิเชล ฟูก็อดต์, แปลโดย จามรี เชียงทอง และ สุนทร สุขสรณจิต (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2556). หรือใน นพพร ประชากุล, “ฟูก็อดต์กับการสืบสาวความเป็นมาของสมัยใหม่,” มิเชล ฟูก็อดต์, ร่างกายใต้บังการ, แปลโดย ทองกร โภคธรรม (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2547) เป็นต้น ส่วนงานเขียนภาษาไทยที่เกี่ยวกับการนำแนวคิดของฟูก็อดต์มาใช้ในประวัติศาสตร์ ผู้สนใจโปรดดู ธงชัย วินิจจะกุล, *วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศาวิทยา*, มปท. มปป., 2534. ส่วนการศึกษาประวัติศาสตร์แบบหลังสมัยใหม่โดยทั่วไป โปรดดู ธงชัย วินิจจะกุล, “การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ postmodern,” กาญจณี ละอองศรี และธเนศ อาภรณ์สุวรรณ บรรณาธิการ *สมิทธิ์แห่งาก็เฝ้าแผ่นดิน* (กรุงเทพฯ: มติชน, 2544). ดังนั้น บทความนี้คงไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงประเด็นเหล่านี้ซ้ำอีก

คนทั่วไปได้ในยุคกลาง แต่ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 คนบ้าต้องถูกคุมขังร่วมกับคนจรจัดและอาชญากร และเมื่อถึงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 กลับถูกมองว่าเป็น “อาการป่วยทางจิต” ที่ต้องรักษา ความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้สอดคล้องไปกับการเปลี่ยนแปลงของ “ความรู้” และระบบความคิดของแต่ละช่วงเวลา เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าฟูโกต์ได้เปิดพื้นที่ให้คิดถึง “ความแตกต่าง” หรือ “ความเป็นอื่น” (otherness) พร้อมๆ กับวิพากษ์ “เหตุผล” ของโลกตะวันตกสมัยใหม่

คำถามสำคัญประการหนึ่งของฟูโกต์คือประเด็นเรื่องความเป็น subject ของโลกตะวันตก ดังที่เขาเคยอธิบายไว้ว่า เป้าหมายในงานของตุนั้น “...ไม่ใช่เพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของอำนาจ และไม่ใช่เพื่อสร้างพื้นฐานของการวิเคราะห์ดังกล่าว แต่เพื่อสร้างประวัติศาสตร์ของการที่มนุษย์ทำให้ตัวเองเป็น subject ในแบบต่างๆ...”³⁰ โดยในงานยุคหลังของเขา ฟูโกต์ได้เสนอว่า กระบวนการที่ทำให้มนุษย์กลายเป็น subject นั้น มีอยู่ 3 แบบกว้างๆ ได้แก่การสถาปนาความเป็นศาสตร์ต่างๆ ที่กำหนดให้มนุษย์เป็นสิ่งนั้นหรือสิ่งนี้, การกีดกันสิ่งที่ “เบี่ยงเบน” หรือ “ผิดปกติ” ออกไป (เพื่อยืนยันความปกติของตนเอง) และสุดท้ายคือการสร้าง subject ผ่านความรู้ทางเพศ (sexuality)³¹ ดังนั้น ความสนใจต่ออดีตของฟูโกต์ จึงไม่ใช่เป็นไปเพื่อค้นหาความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์ แต่ต้องการเผยให้เห็นความไม่สืบเนื่องของเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจการประกอบสร้างของสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น สิ่งที่เขาสนใจคือประวัติศาสตร์ของปัจจุบัน หรือ history of the present³² และงานของเขาทั้งหมดที่ผ่านมา เช่น งาน *Madness and Civilization*, *The Birth of Clinic*, *Discipline and Punish* หรือ *History of Sexuality* ก็คือความพยายามทำความเข้าใจความเป็น subject ของตะวันตกผ่าน “สิ่งที่ผิดปกติ” ทั้งหมด

งานเขียนของฟูโกต์ได้สร้างข้อถกเถียงจากนักวิชาการหลากหลายเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่นงาน *Madness and Civilization* ซึ่งเป็นงานยุคแรกของเขา นั้น ถูกวิจารณ์ทั้งจากนักประวัติศาสตร์แนวลัทธิมาร์กซ์อย่าง เพอร์รี แอนเดอร์สัน (Perry Anderson, ค.ศ. 1938-ปัจจุบัน) ที่มองว่าฟูโกต์มีอคติในเรื่องการใช้ข้อมูลและไม่ให้นำหนักกับหลักฐานและความเป็นจริง นักปรัชญาแนวอนุรักษนิยมอย่าง โรเจอร์ สกรูตัน (Roger Scruton, ค.ศ. 1944-ปัจจุบัน) ก็เห็นว่างานของฟูโกต์เป็นเพียง “จิตนิยมแบบง่าย ๆ” ที่ละเลยหลักฐานเชิงประจักษ์และไม่ให้ความสำคัญกับการอธิบายแบบเป็นเหตุเป็นผล³³ หรือจากนักประวัติศาสตร์ศาสนาอย่าง

³⁰ Michel Foucault, “Afterword: The Subject and Power,” in Hubert L. Dreyfus and Paul Rabinow, **Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutic**, (Chicago: University of Chicago press, 1982), pp.208-209.

³¹ Ibid., pp. 208-9.

³² Hubert L. Dreyfus and Paul Rabinow, **Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutic**, (Chicago: University of Chicago press, 1982), p. 118.

³³ ธเนศ วงศ์ยานนาวา, “กรุณาอย่ามีทฤษฎีที่เป็นนามธรรม เราเป็นชาวอังกฤษ.” **สังคมศาสตร์ปริทัศน์** 17,1 (ก.ค.-ธ.ค., 2537), หน้า 22-3.

อีริก มิเดิลฟอร์ท (Erik Midelfort, ค.ศ. 1942- ปัจจุบัน) ซึ่งแม้จะสนใจเป้าหมายทางปรัชญาของฟูโกต์ แต่ก็มองว่างานชิ้นนี้มีข้ออ่อนด้านการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเรื่องการปฏิบัติต่อคนบ้าในยุคกลาง รวมถึงเรื่อง “เรือคนโง่” (Ship of Fools) ที่ฟูโกต์ยกมารองรับความคิดเห็นของตน ขณะที่นักปรัชญาแนวหลังโครงสร้างนิยมอย่าง ฌาคส์ แดร์ริดา ก็วิจารณ์ว่าโครงการของฟูโกต์เรื่องการเขียนประวัติศาสตร์ของความบ้านั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะถึงที่สุดก็ต้องกล่าวถึงความบ้าด้วยระบบของเหตุผล งานของฟูโกต์จึงเป็นเพียงแค่รูปแบบที่แตกต่างของสิ่งที่ฟูโกต์โจมตีมาตลอด (ระบบเหตุผล) ยังไม่นับเรื่องความเห็นต่างของเดริดาต่อประเด็นเรื่องธรรมชาติของเหตุผลในปรัชญาของเดการ์ตซ์ อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาอย่าง โดมินิก ลา คาปรา (Dominic la Capra, ค.ศ. 1939-ปัจจุบัน) มองว่างานเขียนชิ้นนี้เป็นการทำทลายและสร้างข้อถกเถียงต่อการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่น่าสนใจอย่างยิ่ง³⁴ แม้สถานะของฟูโกต์ในวงวิชาการประวัติศาสตร์จะยังคงน่าสงสัย แต่ก็คงกล่าวได้ว่าแนวคิดและงานเขียนของเขาก็มีส่วนในการสร้างกระแสของการศึกษาสิ่งที่เคยถูกปิดกั้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็น ผู้หญิง, เพศที่สาม หรือความเป็น “ตะวันออก” ซึ่งกลายเป็นประเด็นที่นักประวัติศาสตร์รุ่นต่อมาจำนวนหนึ่งสนใจที่จะศึกษา

กระแสประวัติศาสตร์หลัง Linguistic turn

ในบทความ “The revival of narrative: reflection on a new old history” (ค.ศ. 1979) ของ ลอว์เรนซ์ สโตน (Lawrence Stone, ค.ศ. 1919-1999) นักประวัติศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้พยายามสรุปภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและงานเขียนทางประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตกในช่วงทศวรรษ 1960 และ 1970 ว่า นักประวัติศาสตร์มีแนวโน้มที่จะนำเสนอคำถามใหม่ๆ และใส่ใจกับประเด็นทางอารมณ์ความรู้สึกมากขึ้น สโตนมองว่างานประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ๆ (หลังสงครามโลก) มีลักษณะของ narrative history ซึ่งมีความแตกต่างจากงานประวัติศาสตร์รุ่นก่อนหน้า ตรงที่เน้นการพรรณนามากกว่าการวิเคราะห์ (analytical) (ในที่นี้สโตนน่าจะหมายถึงการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดสังคมศาสตร์ อย่างที่นักประวัติศาสตร์บางกลุ่มในช่วงก่อนสงครามโลกนิยมใช้)³⁵ และให้ความสำคัญกับมนุษย์

³⁴ โปรดดูข้อโต้แย้งเหล่านี้ได้ใน Lois McNay, *Foucault: A Critical Introduction* (Cambridge: Polity Press, 1994), pp. 24-35. และดูข้อโต้แย้งของ เดริดา และ ฟูโกต์ เพิ่มเติมได้ใน Roy Boyne, *Foucault and Derrida: The other side of reason*, reprint (London and New York: Routledge, 1996), chapter 3.

³⁵ สโตนเป็นนักประวัติศาสตร์ที่มักจะทำเอาทฤษฎีของสังคมศาสตร์ เช่น สังคมวิทยา, เศรษฐศาสตร์ และประชากรศาสตร์ มาใช้วิเคราะห์เพื่อเปิดมุมมองและสร้างพื้นที่ใหม่ๆ ให้แก่การศึกษาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะการศึกษาประวัติศาสตร์ครอบครัว ในตอนท้ายของบทความที่อ้าง สโตนก็ยังคงตั้งความหวังว่าในอนาคต ประวัติศาสตร์จะมีความเชื่อมโยงกับสังคมศาสตร์มากขึ้นไปอีก

มากกว่าสถานการณ์โดยรวม ซึ่งเขาได้ยกตัวอย่างงานเขียนทางประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตก (ส่วนใหญ่เป็นของโลกภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส) จำนวนหนึ่ง และได้สรุปการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดทางประวัติศาสตร์ช่วงทศวรรษ 1960 ถึงทศวรรษ 1970 โดยรวมไว้อย่างน่าสนใจว่า

- ในแง่ประเด็นศูนย์กลางของการศึกษา จะค่อยๆ เปลี่ยนจากความสนใจสภาพการณ์รอบตัวมนุษย์ ไปเป็นความสนใจมนุษย์ในสภาพการณ์ต่างๆ หรือกล่าวง่าย ๆ คือมีความสนใจประเด็นเกี่ยวกับมนุษย์มากขึ้น

- ในแง่ปัญหา ได้เปลี่ยนจากเรื่องเศรษฐกิจและประชากร ไปสู่ เรื่องทางวัฒนธรรมและอารมณื

- ในแง่ของการได้รับอิทธิพลจากศาสตร์อื่น ได้เปลี่ยนจากการรับแนวคิดของสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ และประชากรศาสตร์ ไปรับแนวคิดจากมานุษยวิทยาและจิตวิทยา

- ในแง่ประเด็นที่ศึกษา ได้เปลี่ยนจากกลุ่มคนเป็นปัจเจกบุคคล

- ในแง่ของการอธิบายรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ จากการอธิบายแบบแยกส่วน (stratified) และการให้ความสำคัญกับสาเหตุแค่อย่างเดียว (monocausal) ไปเป็นการอธิบายแบบเชื่อมโยง (interconnect) และให้ความสำคัญกับสาเหตุหลายอย่าง (multicausal)

- ในแง่ระเบียบวิธีวิจัย ได้เปลี่ยนจากศาสตร์เชิงปริมาณไปสู่ตัวอย่างเชิงปัจเจก

- ในแง่องค์ประกอบ ได้เปลี่ยนจากการวิเคราะห์ไปเป็นการพรรณนา

- สุดท้าย ในแง่ของการทำให้เป็นมโนทัศน์เกี่ยวกับการทำงานของนักประวัติศาสตร์ (conceptualization of the historian's function) ได้เปลี่ยนจากเรื่องของวิทยาศาสตร์ไปเป็นวรรณกรรม³⁶

สโตนกล่าวถึงแนวคิดโครงสร้างนิยมฝรั่งเศสเพียงเล็กน้อยว่า เป็นทฤษฎีที่หลักแหลม (brilliant theorizing) แต่ไม่มีอิทธิพลต่องานประวัติศาสตร์ชิ้นสำคัญ “...นอกเสียจากว่าจะนับงานเขียนของ มิเชล ฟูก็อดต์ เป็นงานประวัติศาสตร์ ไม่ใช่งานปรัชญาศีลธรรมที่ใช้ประวัติศาสตร์เป็นตัวอย่าง...”³⁷ (สโตนมีแนวโน้มที่จะไม่นับงานของฟูก็อดต์เป็นงานประวัติศาสตร์) แต่ในทางกลับกัน สิ่งที่เขาสรุปมาหลายข้อข้างต้นนั้น ก็มีบางข้อที่น่าจะเป็นความเปลี่ยนแปลงที่ได้รับอิทธิพลจากงานเขียนของไวท์และฟูก็อดต์ เช่น การเปลี่ยนมโนทัศน์เกี่ยวกับหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์ “...จากวิทยาศาสตร์ไปเป็นวรรณกรรม” หรือการใส่ใจกับอารมณื ความรู้สึก และสนใจกับปัจเจกบุคคลมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นหลักในบทความของเขา ที่ให้ความสำคัญกับ

³⁶ Lawrence Stone, “The revival of narrative: reflections on a new old history,” in *The Past and the present*, (Boston, Routledge & Kegan Paul, 1981), p.96. บทความนี้ตีพิมพ์ลงนิตยสารในปี 1979

³⁷ *ibid.*, p.78.

“เรื่องเล่า” ทางประวัติศาสตร์ (The revival of narrative: reflections on a new old history) ก็น่าจะแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของ linguistic turn และแนวคิดหลังสมัยใหม่ที่มีต่อวงการประวัติศาสตร์ในช่วงเวลานั้น ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม

นอกจากสโตนแล้ว นักประวัติศาสตร์อื่นๆ ก็มีปฏิกิริยาต่อการเปลี่ยนแปลงทางญาณวิทยาในช่วงเวลานั้นแตกต่างกันไป โดยเฉพาะปฏิกิริยาต่อแนวคิดหลังโครงสร้างนิยมหรือหลังสมัยใหม่ ดังที่ เบเวอรี เซาท์เกต (Beverly Southgate) นักประวัติศาสตร์ความคิดได้สรุปถึงปฏิกิริยาต่างๆ ไว้ว่า นักประวัติศาสตร์บางกลุ่มได้แสดงความอาการวิตกกังวลอย่างเหลือเชื่อต่อแนวคิดหลังสมัยใหม่ (ultra pomophobic) ว่าเป็นสิ่งที่จะมารื้อแก่นสารของประวัติศาสตร์ออกไป มองว่าแนวคิดดังกล่าวไม่มีประโยชน์หรือไม่ควรค่าต่อการพิจารณาแต่อย่างใด และคิดว่างานประวัติศาสตร์ควรจะมีระเบียบวิธีที่ถูกต้องเหมือนดังที่เป็นมาในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา งานที่มีปฏิกิริยาเช่นนี้ได้แก่งานของ เจฟฟรีย์ เอลตัน (Geoffrey Elton) หรือ อาร์เธอร์ มาร์วิก (Arther Marwick) เป็นต้น

ขณะที่นักประวัติศาสตร์บางกลุ่มยอมรับแนวคิดหลังสมัยใหม่ในบางระดับ โดยเฉพาะเรื่องการ “อธิบาย” ทางประวัติศาสตร์ และเห็นด้วยว่าไม่มีความจริงสูงสุดเพียงหนึ่งเดียว อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์กลุ่มนี้มองว่ามนทัศน์ข้างต้นก็ไม่ได้ใหม่อะไร แต่นักประวัติศาสตร์ก็ตระหนักได้อยู่ก่อนแล้ว และมองว่าแนวคิดหลายอย่างของหลังสมัยใหม่ก็ยังคงมีปัญหาและเป็นอันตราย ไม่เพียงต่อการศึกษาศาสตร์ประวัติศาสตร์ แต่ยังทำลายศีลธรรมและวัฒนธรรมอีกด้วย โดยเซาท์เกตได้ยกตัวอย่างงานของ ริชาร์ด อีแวนส์ (Richard Evans) เรื่อง *In Defence of History* มาเป็นตัวอย่าง

ส่วนนักประวัติศาสตร์กลุ่มสุดท้ายจะมองแนวคิดหลังสมัยใหม่ในแง่บวก และพยายามปรับใช้กับการศึกษาประวัติศาสตร์ เช่นงานของ โมดริส เอกสทีนส์ (Modris Eksteins) หรือนาตาลี ซีโมน เดวิส (Natalie Zemon Davis) เป็นต้น³⁸

อย่างไรก็ตาม ในคำนำของ *New Perspectives on Historical Writing* (ฉบับปรับปรุงใหม่ ตีพิมพ์ใน ค.ศ. 2008) ปีเตอร์ เบิร์ก (Peter Burke) ผู้เป็นบรรณาธิการ ได้เล่าถึงกรณีที่แฟรงค์ อังเคอสมิท (Frank Ankersmit) กล่าวชื่นชม คาร์โล กิ้นซเบิร์ก (Carlo Ginzburg) และนาตาลี ซีโมน เดวิส ว่าเป็นนักประวัติศาสตร์แบบ “หลังสมัยใหม่” แต่ปรากฏว่าคำกล่าวนี้กลับได้รับคำปฏิเสธ “อย่างรุนแรง” จากทั้งคู่³⁹ (เน้นโดยต้นฉบับ) คำปฏิเสธดังกล่าว อาจมองได้ว่าความเป็น “หลังสมัยใหม่” ไม่ใช่สิ่งที่นักประวัติศาสตร์พึงปรารถนามากนัก แม้แต่

³⁸ การจัดกลุ่มดังกล่าว ผู้เขียนนำมาจาก Beverly Southgate, *Postmodernism In History: Fear or Freedom* (London and New York: Routledge, 2003), pp. 50-3.

³⁹ Peter Burke, editor, *New Perspectives on Historical Writing*, second edition, (Pennsylvania: Pennsylvania State university Press, 2008), p. 19.

กับนักประวัติศาสตร์ที่ถูกมองว่ายึดแนวทางนี้ก็ตาม อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี เราก็คงปฏิเสธผลสะท้อนที่แนวคิดนี้ส่งต่อวงการประวัติศาสตร์ไม่ได้ ดังที่ เบิร์ก ได้กล่าวไว้ในบทความของเขาว่า อย่างน้อยแนวคิดดังกล่าว ก็ทำให้นักประวัติศาสตร์หันมาสนใจและตระหนักถึง “การเล่าเรื่อง” ของพวกเขา และทำให้พวกเขา มองหลักฐานในฐานะของเรื่องที่ถูกเล่ามากกว่าจะเป็นภาววิสัย⁴⁰

นักประวัติศาสตร์บางคนอย่าง อลัน มานส์โลว์ (Alun Munslow) และ คีธส์ เจนกินส์ (Keith Jenkins) ได้พยายามใช้แนวคิดดังกล่าวปรับให้เข้ากับการศึกษาทางประวัติศาสตร์ และเรียกร้องให้การศึกษาดังกล่าวมีบทบาทในการเผยแพร่เรื่องราวที่ถูกกดทับในประวัติศาสตร์กระแสหลักออกมา⁴¹ ทั้ง 2 คนมองว่า หน้าที่สำคัญของนักประวัติศาสตร์คือการแสวงหาเรื่องราวของผู้ที่ถูกทำให้กลายเป็น “คนอื่น” หรือ “ความเป็นอื่น” เช่น กลุ่มคนยิว, กลุ่มผู้หญิง, กลุ่มเพศที่สาม, กลุ่มคนข้ามชาติ หรือกลุ่มคนที่ถูกวัฒนธรรมกระแสหลักกดทับเอาไว้ เป็นต้น เพื่อเผยแพร่เรื่องราวของคนเหล่านี้ออกมาสู่สังคม และให้มีที่ยืนในวาทกรรมกระแสหลัก

ขณะที่ วิคตอรี โบนเนลล์ (Victory Bonell) นักสังคมวิทยา และ ลินน์ ฮันท์ (Lynn Hunt) นักประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ก็ได้ยกย่องว่าบรรยากาศทางความคิดที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากแนวคิดหลังสมัยใหม่นั้น เป็นปรากฏการณ์ที่อาจจะเรียกได้ว่า cultural turn ทั้งในแง่ของทั้งการสร้างประเด็นศึกษาใหม่ๆ เช่น เรื่องเพศสภาพ, วัฒนธรรมย่อย ฯลฯ หรือสร้างมุมมองทางประวัติศาสตร์แบบใหม่ เช่น เรื่องการอ่าน, การตีความงานเขียน, การวิเคราะห์อำนาจในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การสนทนา ถกเถียง หรือโต้ตอบ กับแนวคิดหลังสมัยใหม่มักยังคงดำรงอยู่แม้ในทศวรรษ 2000 ตัวอย่างที่น่าสนใจคือ ข้อโต้แย้งของนักประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมืองอย่าง เอ็ม. ซี. เลมอน (M. C. Lemon) ในหนังสือปรัชญาประวัติศาสตร์เบื้องต้นเล่มหนึ่ง คือ *Philosophy of History: A Guide for Student* (ค.ศ. 2003) ซึ่งได้อุทิศพื้นที่ 1 บทให้แก่แนวคิดหลังสมัยใหม่ เพื่ออธิบายถึงผลของแนวคิดนี้ต่อวงการประวัติศาสตร์ พร้อมทั้งยังวิจารณ์แนวคิดดังกล่าวอีกด้วย ภายใต้ชื่อว่า “The end of History?: The postmodernist challenge”⁴² โดยเขาได้สรุปถึงหลักการโดยทั่วไปของวิธีคิดแบบหลังสมัยใหม่ที่ไม่เชื่อว่า “ภาษา” มีความเป็นภาววิสัยและสามารถยืนยันความเป็นจริงของโลกภายนอกได้ เพราะแม้แต่ “ความเป็นจริง” ก็เป็นสิ่งที่ถูกภาษากำหนดขึ้น สิ่งที่เราเรียกว่าภาววิสัยที่เป็นกลาง

⁴⁰ Peter Burke, ‘History of Event and the Revival of Narrative’, *Ibid*, p. 284.

⁴¹ แนวคิดของ อลัน มานส์โลว์ ดูได้ใน Alun Munslow, *Deconstructing History*, (London and New York: Routledge, 1997). และ Alun Munslow, *Narrative and History*, (New York: Palgrave Macmillan, 2007). ส่วนของคีธส์ เจนกินส์ ดูใน Keith Jenkins, *Re-Thinking History*, (London, Routledge, 1995).

⁴² M. C. Lemon, *Philosophy of History: A Guide for Student*, (New York: Routledge, 2003), pp.359-389.

และปราศจากอคติ ก็เป็นไปได้อีกต่อไป ไม่มีสิ่งที่เรียกว่าความจริง (หรืออีกนัยหนึ่ง ไม่มีความจริงเดียว) และความรู้เกี่ยวกับความจริงของเรานั้น ก็เป็นเพียงสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากบริบทต่างๆ เช่น เชื้อชาติ, เพศสภาพ, วัฒนธรรม, เศรษฐกิจ ฯลฯ เท่านั้น “ความจริง” ที่ใช้ตัดสินต่างๆ เป็นเพียงสิ่งสัมผัส และมนุษย์มองเห็นได้แค่ภาพตัวแทนของความเป็นจริงเท่านั้น ซึ่งวิธีคิดแบบต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อวงการประวัติศาสตร์อย่างมาก

หลังจากนั้น เขาจึงได้กล่าวถึงกลุ่มนักคิดหลังสมัยใหม่ในฐานะขบวนการเคลื่อนไหวและนักคิดสำคัญของกลุ่มนี้ เช่น พูโกต์, แดร์ริดา, โบ德里อาร์ด เป็นต้น ต่อมา เขาจึงกล่าวถึงแนวคิดของนักประวัติศาสตร์ 2 คน ที่รับแนวคิดดังกล่าว คือ อลัน มานส์โลว์ กับ คีธ เจนกินส์

แม้ว่าเลมอนจะเห็นด้วยกับมานส์โลว์ในบางระดับว่านักประวัติศาสตร์ก็มีการวางโครงเรื่องเพื่อเขียนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ขึ้น แต่เขาเห็นว่าการเล่าเรื่องทางประวัติศาสตร์ไม่ได้มาจากภายนอก แต่มาจากภายในวัตถุหลักฐาน ซึ่งเราจำเป็นต้องใช้ในการสื่อสาร เลมอนมองว่าทั้งการกระทำและเหตุการณ์มีสิ่งที่เรียกว่า “โครงสร้างของการเล่าเรื่อง” (narrative structure) อยู่ก่อนแล้ว ที่จะเป็นตัวกำหนดว่านักประวัติศาสตร์ควรพูดถึงมันอย่างไร หรืออาจกล่าวได้ว่า มีลักษณะเป็นภาววิสัยในเชิงเรื่องเล่า (story-object) ที่มีลักษณะเป็น “ข้อเท็จจริง” (factual) อยู่ก่อนแล้ว นักประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นผู้ประดิษฐ์มันขึ้น เลมอนเรียกการสร้างเรื่องในลักษณะนี้ว่าเป็นเรื่องเล่าเชิงข้อเท็จจริง (factual narrative) แต่ไม่ใช่เรื่องแต่งอย่างที่นักประวัติศาสตร์มักถูกกล่าวหา

อย่างไรก็ตาม แม้ในความเป็นจริง นักประวัติศาสตร์จะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะผลิตโครงเรื่องบางอย่าง เช่น แบบโคกนาฏกรรม หรือสุขนานฏกรรม แต่เลมอนมองว่านักประวัติศาสตร์ก็ไม่ได้จินตนาการสิ่งเหล่านั้นขึ้นมา แต่ในเหตุการณ์บางอย่างนั้น มี “ธรรมชาติ” ของมัน (by their nature) ที่โน้มนำให้เกิดการสร้างโครงเรื่องแบบนั้นๆ อยู่ก่อนแล้ว⁴³

เลมอนยังได้วิจารณ์ คีธส์ เจนกินส์ โดยเฉพาะประเด็นที่เจนกินส์ให้ความสำคัญกับ “คนอื่น” หรือ “ความเป็นอื่น” (“the other”) ที่ถูกละเลยในงานเขียนประวัติศาสตร์อยู่เสมอ เลมอนมองว่า เจนกินส์ หรือนักประวัติศาสตร์แนวหลังสมัยใหม่อื่นๆ ก็ยังคงตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์บางอย่าง (เช่น เวลาแยกตัวอย่าง “คนอื่น” มักจะเอ่ยถึงยิว แต่ไม่เอ่ยถึงปาเลสไตน์) นอกจากนี้ การที่ “คนอื่น” เหล่านี้ไม่ได้ปรากฏในงานเขียนประวัติศาสตร์นั้น อาจเป็นเพราะพวกเขาไม่ได้มีบทบาทสำคัญในทางประวัติศาสตร์มากนัก นักประวัติศาสตร์ก็เหมือนสถาปนิกที่ต้องทำความเข้าใจโครงสร้างพื้นฐานของตึกเพื่อที่จะทำความเข้าใจและอธิบาย ดังนั้น นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จึงมักสนใจจะหาเหตุการณ์พื้นฐานที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ยังไม่นับว่า จริงๆ ก็มีนักประวัติศาสตร์บางกลุ่มก็สนใจศึกษาเรื่องเหล่านี้แล้ว⁴⁴

⁴³ Ibid, pp. 376-8.

⁴⁴ Ibid, p. 383.

เลมอนยังตั้งคำถามต่อนักประวัติศาสตร์แนวหลังสมัยใหม่ว่าจะปฏิเสธสิ่งที่เรียกว่าระเบียบวิธีวิจัยได้อย่างไร เพราะการเขียนงานประวัติศาสตร์ก็ต้องขึ้นอยู่กับหลักฐานและข้อมูลซึ่งถ้านักประวัติศาสตร์ในแนวทางนี้ คิดว่าการค้นหาข้อมูลหลักฐาน ทำไปเพื่อการสร้าง “เรื่องเล่า” ขึ้นมาอีกเรื่อง โดยไม่มีสิ่งที่เป็น “ความจริง” แล้วเช่นนั้น พวกเขาทำไปเพื่ออะไร⁴⁵

แม้ประเด็นของเลมอนอาจยังคงคลุมเครืออยู่หลายประเด็น⁴⁶ แต่ก็แสดงให้เห็นถึงปฏิกิริยาหนึ่งต่อแนวคิดหลังสมัยใหม่ อันที่จริงแล้ว ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนี้ ยังมีข้ออภิปรายหรือถกเถียงเกี่ยวกับญาณวิทยาทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจอีกหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นมาจากนักวิชาการสาขาอื่น ดังเช่นการถกเถียงระหว่าง รอย แฮริส (Roy Harris) นักภาษาศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด กับ ซี. บีฮาน แมคอัลลอคท์ (C. Behan McCullagh) แห่งภาควิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยลาทรอป ในประเด็นเรื่องเกี่ยวกับการเข้าถึงความจริงผ่านภาษาในการเขียนงานประวัติศาสตร์⁴⁷ หรือข้อถกเถียงระหว่างนักประวัติศาสตร์ด้วยกันเองอย่าง เอ. เดิร์ค โมสส์ (A. Dirk Moses) กับ เฮเดน ไวท์ เกี่ยวกับภาระหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์ที่ควรมีต่อสังคม เป็นต้น

ท่ามกลางบรรยากาศทางความคิดเช่นนี้ นักประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตกจำนวนหนึ่งจึงพยายามที่จะก้าวให้พ้นไปจาก “การหันเห” แบบต่างๆ ไม่ว่าจะเรียกว่า linguistic turn, cultural turn, post-structural turn หรือ postmodern turn ก็ตาม เรื่องนี้เป็นประเด็นสำคัญในบทความ “Perspective, connection & object: what’s happening in history now?” ของคาร์โรไลน์ ไบน์ม (Caroline Bynum)⁴⁸ บทความนี้ได้กล่าวถึงแนวทางใหม่ๆ ของประวัติศาสตร์ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (นับจาก ค.ศ. 2009) อันเป็นปฏิกิริยาต่อ linguistic turn หรือ cultural turn โดยแนวทางแรกคือความพยายามในการแสวงหาหลักฐานทางกายภาพหรือทางวัฒนธรรมใหม่ๆ เช่นหลักฐานทางโบราณคดี หรือหาพื้นที่การศึกษาใหม่ๆ เช่น จีนโบราณ, ตะวันออกไกล ฯลฯ นอกจากนี้ ยังอาจหาแง่มุมทางวัฒนธรรมใหม่ๆ มาวิเคราะห์ เช่น ประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑ์ ประวัติศาสตร์ของแฟชั่น หรือประวัติศาสตร์ของการตกแต่งภายใน เป็นต้น

⁴⁵ Ibid, pp. 383-4.

⁴⁶ เช่น เลมอนไม่ได้อธิบายว่า ที่ “ธรรมชาติ” ของเหตุการณ์ที่โน้มนำให้สร้างโครงเรื่องแบบใดแบบหนึ่งนั้น ธรรมชาติดังกล่าวคืออะไร แล้วทำไมเหตุการณ์เดียวกันจึงมีโครงเรื่องการอธิบายแตกต่างกันได้ เป็นเพราะตีความ “ธรรมชาติ” ของเหตุการณ์ผิดหรือเพราะเหตุใด หรือการที่เลมอนมองว่า “คนอื่น” ไม่ได้ปรากฏในงานประวัติศาสตร์เพราะพวกเขาไม่สำคัญนั้น ถึงที่สุดแล้ว “ความสำคัญ” ที่ว่าเกิดขึ้นจากอะไร ใครหรืออุดมการณ์แบบใดเป็นตัวกำหนด เป็นต้น

⁴⁷ โปรดดูใน C. Behan McCullagh, “Language and The Truth of History.” in *History and Theory*, 44 (October, 2005), 441-455.

⁴⁸ โปรดดูใน Caroline Bynum, “Perspective, connection & object: what’s happening in history now?,” *Daedalus* (Winter, 2009).

อีกแนวทางคือพยายามที่จะสร้างงานประวัติศาสตร์ที่ “ใหญ่” หรือ “ลึก” ขึ้น เช่นการเขียนประวัติศาสตร์โลก การค้นหาไปถึงกำเนิดของมนุษย์ หรือการหันมาสนใจในระดับของ “โครงสร้างของการรับรู้” (cognitive structure) เป็นต้น

ไบน์ม ยังได้กล่าวถึงแนวทางในปัจจุบัน (ค.ศ. 2009) ที่มีวัตถุประสงค์หลักก็เพื่อข้ามไปให้พ้นจากแนวคิดหลังสมัยใหม่ (“beyond” the postmodern) ซึ่งก็มี 2 ส่วนเช่นกัน แนวทางแรกคือการทำให้ความสำคัญกับการเชื่อมต่อ (connection) ที่สนใจการเคลื่อนย้ายหรือแพร่กระจายของกลุ่มคนในมิติต่างๆ ทางประวัติศาสตร์ รวมถึงกลุ่มคนข้ามชาติหรือไม่ขึ้นกับพรมแดนของชาติในพื้นที่ต่างๆ ส่วนอีกแนวทาง จะให้ความสำคัญกับการส่งผ่าน (transit) ที่มองว่าการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ในแต่ละครั้ง ไม่ใช่การแตกหักกับยุคเดิม แต่มีข้อมูลภายในของวัฒนธรรมก่อนหน้าที่ค่อยๆ เปลี่ยนอยู่ก่อนแล้ว หรือกล่าวอีกอย่างก็คือ ทุกยุคทางประวัติศาสตร์ต่างก็สร้างวัฒนธรรมของตัวเองและเชื่อมแหล่งความเปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆ กัน (เน้นที่ความสืบเนื่องมากกว่าความเปลี่ยนแปลง) อย่างไรก็ตาม ไบน์มมองว่าแม้นักประวัติศาสตร์จะพยายามหนีสักเพียงใด แต่ก็ไม้อาจจะก้าวพ้นจากเงาของ turn ต่างๆ เหล่านี้ไปได้ และเป็นได้เพียงการประนีประนอมกับแนวคิดหลังสมัยใหม่เท่านั้น

ที่กล่าวมาทั้งหมด คงสามารถให้ภาพของการถกเถียงในด้านปรัชญาประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตกนับตั้งแต่ปรากฏการณ์ linguistic turn เป็นต้นมาได้อย่างกว้างๆ ทั้งในแง่ของข้อเสนอ มุมมองใหม่ และข้อโต้แย้งถกเถียงต่างๆ รวมถึงมองเห็นความพยายามของวงการประวัติศาสตร์ตะวันตกที่จะแสวงหาวิธีการเขียนหรือวิธีการทำความเข้าใจอดีตที่ก้าวพ้นไปจากวิธีคิดแบบเดิม และอาจกล่าวได้ว่า ไม่ว่าจะเราจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ตาม เราก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่าปรากฏการณ์ linguistic turn ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงให้แก่วิถีคิดทางประวัติศาสตร์ของโลกตะวันตก และส่งผลต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ในอีกหลายภูมิภาคทั่วโลก

บรรณานุกรม

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์, 2551.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. สันนิเวศวิทยา, โครงสร้างนิยม, หลังโครงสร้างนิยม กับการศึกษารัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2545.

- ธงชัย วินิจจะกุล. “ผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ไทย: กรณีพระมหาธรรมราชา,” และ เคริก เจ เรย์โนลส์, “โครงเรื่องในประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย: ทฤษฎีและปฏิบัติ,” ใน **ไทยคดีศึกษา**, สุรินทร์ อาสະไว้ย และคณะ, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรินท์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 1990.
- ธงชัย วินิจจะกุล. **วิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศาวิทยา**. มปท. มปป., 2534.
- ธงชัย วินิจจะกุล. “การศึกษาประวัติศาสตร์แบบ postmodern” ใน **ลิ้มโคตรเหง้าก็เผาแผ่นดิน**, 351-390. กาญจณี ละอองศรี และธเนศ อาภรณ์สุวรรณ บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์มติชน, 2544.
- ธเนศ วงศ์ยานนาวา. “กรุณาอย่ามีทฤษฎีที่เป็นนามธรรม เราเป็นชาวอังกฤษ.” **สังคมศาสตร์ปริทัศน์** ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2537): 22-3.
- นพพร ประชากุล, “พูโกต์กับการสืบสาวความเป็นมาของสมัยใหม่,” ใน มิเชล พูโกต์, **ร่างกายใต้บังการ**, แปลโดย ทองกร โภคธรรม. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2547.
- นพพร ประชากุล, “แฟร์ดีนองด์ เดอ โซซูร์ บิดาแห่งภาษาศาสตร์และโครงสร้างนิยม” ใน **ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2**. กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2552.
- โรสโงด์ บาร์ตส์ แปลโดย วรณพิมล อังคศิริสรรพ. **มายาคติ**. กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2544.
- Moses, A. Dirk. “Hayden White, Traumatic Nationalism, and The Public Role of History” in **History and Theory**, 44 (October 2005).
- Munslow, Alun. **Deconstructing History**. London and New York: Routledge, 1997.
- Munslow, Alun. **Narrative and History**. New York: Palgrave Macmillan, 2007.
- Southgate, Beverley. **Postmodernism in History: Fear or Freedom**. London and New York: Routledge, 2003.
- Alex, Callinicos. **Theories and Narratives**. Cambridge: Polity Press, 1995.
- Alex, Callinicos. *Against Postmodernism: A Marxist Critique*, (New York: St. Martin Press, 1989).
- McCullagh, C. Behan. “Language and The Truth of History,” *History and Theory*, 44 (October, 2005)
- Bynum, Caroline. “Perspective, connection & object: what’s happening in history now ?” in **Daedalus**. Winter, 2009.
- Saussure, Ferdinand de. **Course in General Linguistics**. edited by Bally and Aldert Sechehaye, collaboration with Albert Riedlinger, translated and introduction by Wade Baskin. New York: McGraw-Hill Book Company, 1966.

- White, Hayden. **Metahistory: The Historical Imagination in Nineteenth-Century Europe**. London: John Hopkins press, 1973.
- White, Hayden. **Tropics of Discourse: Essays in Cultural Criticism**. London: John Hopkins press, 1985.
- Dreyfus, Hubert L. and Rabinow, Paul. **Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutic**. Chicago: University of Chicago press, 1982.
- Jenkins, Keith. **Re-Thinking History**. London: Routledge, 1995.
- Stone, Lawrence. "The revival of narrative: reflections on a new old history" in **The Past and the present**. Boston, Routledge & Kegan Paul, 1981.
- McNay, Lois. **Foucault: A Critical Introduction**. Cambridge: Polity Press, 1994.
- Lemon, M.C. **Philosophy of History: A Guide for Student**. New York: Routledge, 2003.
- Burke, Peter. Editor. **New Perspectives on Historical Writing**, second edition. Pennsylvania: Pennsylvania State university Press, 2008.
- Herman, Paul. **Hayden White: The Historical Imagination**. London: Polity Press, 2011.
- Alasuutari, Pertti. **Social Theory and Human Reality**. London: SAGE, 2004.
- Rorty, Richard. "Introduction: Metaphilosophical Difficulties of Linguistic Philosophy" in **The Linguistic Turn: Recent Essays in Philosophical Method**. edited and introduction by Richard Rorty. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1967.
- Barthes, Roland. "Historical Discourse" in **Structuralism: A Reader**. edited and introduced by Michael Lane. London: Jonathan Cape, 1970.
- Malpas, Simon. **Postmodern Debate**. Houndmills: Palgrave, 2001.
- Crane, Susan A. 'Language, Literary Studies, and Historical Thought' in Llyad Kramer and Sarah Maza, Editors. **A Companion to Western Historical Thought**. London, Blackwell, 2006.
- Walsh, W.H. (1951). **An introduction to the Philosophy of History**. London : Hutchinson University Library.
- Thomson, Willie. **What happened to History?** London and Vitginia: Pluto Press, 2000.
- Kansteiner, Wulf. "Hayden White's Critique of the Writing of History" in **History and Theory** Vol. 32, No. 3 (Oct., 1993), pp. 273-29.